

**فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ (SQ-SF): بررسی ویژگی‌های روانسنجی و
ساختار عاملی بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر
سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵**

حسن دیوانداری^۱

قاسم آهی^۲

حمزه اکبری^۳

حسین مهدیان^۴

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی ساختار عاملی فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ (SQ-SF) و دستیابی به ابزاری دقیق‌تر برای سنجش طرحواره‌های ناسازگار اولیه در نمونه جمعیت ایرانی اجرا گردید. بدین منظور تحقیق حاضر تلاش نمود تا با بکارگیری روش تحلیل عاملی اکتشافی ساختار پرسشنامه را در جمعیت ایرانی بررسی نماید و به مقایسه ساختار عاملی پرسشنامه در نمونه جمعیت ایرانی و نمونه جمعیت خارجی، همچنین مقایسه انواع طرحواره‌ها بین دانشجویان دختر و پسر بپردازد. نمونه تحقیق را ۵۹۳ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر (۳۷/۴۴ درصد زن و ۶۲/۵۶ درصد مرد) تشکیل می‌دادند که به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای از جامعه مورد نظر انتخاب شدند. این پژوهش در ادامه پژوهش قبلی و در سطحی وسیع‌تر (استفاده از ۵ پرسشنامه به جای یک پرسشنامه به منظور بررسی روایی و اگرچه و همگرایی پرسشنامه طرحواره‌ها و انتخاب یک نمونه دانشجویی بزرگتر و منسجم‌تر صورت گرفت. ۵ پرسشنامه نام برده به طور همزمان با پرسشنامه اصلی

^۱ عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر

^۲ مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر

^۳ عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر

^۴ عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد

فره کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) ...
اجرا، نتایج جمع آوری و به وسیله نرم افزار SPSS (تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل رگرسیون چند متغیری) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از این مطالعه ضمن ارایه نرم ایرانی پرسشنامه (SQ-SF) نشان داد که پرسشنامه طرحواره‌ها در نمونه جمعیت ایرانی به جای ۱۵ عامل، ۱۱ عامل را در بر می‌گیرد که به ترتیب زیر نامگذاری شد:

۱- نقص، ناکامی، وابستگی، اطاعت ۲- محرومیت هیجانی ۳- بیگانگی اجتماعی ۴- بازداری هیجانی ۵- بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری ۶- از خود گذشتگی ۷- رها شدگی ۸- خود تحول نیافته ۹- استحقاق ۱۰- معیارهای سرسختانه ۱۱- خود انضباطی ناکافی
همچنین یافته‌های پژوهش نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر در نوع طرحواره‌ها تفاوت وجود دارد. دانشجویان دختر در تمامی طرحواره‌های ذکر شده نمرات پایینتری را نسبت به دانشجویان پسر کسب کردند.

مقدمه

اطلاعاتی که ما از جهان خارج می‌گیریم در شبکه پیچیده‌ای از دانسته‌ها و اطلاعات قبلی مورد تفسیر و معنایابی قرار می‌گیرند از زمان‌های قدیم درباره تأثیر در یافته‌های قبلی در ادراکها و تصورات جدید نظریاتی عنوان شده است. یکی از قویترین سازکارها و مفاهیمی که در این مورد به کار رفته طرحواره^۱ است که از زمان بارتلت، پیاز، و سپسبک و نایسر به بعد وارد علوم شناختی در سطح پژوهشی و بالینی شده است. طرحواره‌ها را می‌توان ساختارهایی برای بازیابی مفاهیم کلی ذخیره شده در حافظه یا مجموعه‌ی سازمان یافته‌ای از اطلاعات، باورها و فرضها دانست. محتوای هر طرحواره از طریق تجربه‌های زندگی فردی ساخته و پرداخته می‌شود، سازمان می‌یابد و در ادراک و ارزیابی اطلاعات جدید مورد استفاده قرار می‌گیرد. (مارتین، ۱۹۹۰)

¹ Schema

عمده‌ترین نقش طرحواره‌ها تأثیر در شیوه پردازش است. اگر چه طرحواره‌ها غالباً ذهن را در تصمیم‌گیری یاری می‌کنند و معمولاً قابل انتظارترین پیش‌بینی را به عمل می‌آورند و مغز را برای کارکرد هنجار آماده می‌کنند، اما ممکن است در نقش عاملی مقاوم در برابر تغییر عمل کنند و آن موقعی است که نوعی «رکودکاری»^۱ در آنها ایجاد می‌شود. کلاً در فرآیند تغییر الگوهای رفتاری ما با کندی و اشکال روبرو هستیم، این کندی و اشکال، به نظر می‌رسد که عمدتاً با طرحواره‌ها یا سازمان‌بندی ادراکها، تصورات، باورها و بازخوردها ارتباط داشته باشد.

علی‌رغم نقش اصلی که طرحواره‌ها در مفهوم سازی شناختی و درمان اختلالات شخصیت دارند توصیه‌های اندکی برای در نظر گرفتن نقش طرحواره‌ها و ارزیابی آنها وجود دارد. سه خصوصیت اختلال شخصیت یعنی «انعطاف ناپذیری»، «اجتناب»، و «مشکلات بین فردی» در دراز مدت باعث ایجاد مشکلات قابل توجهی در کاربرد شناخت درمانی کوتاه مدت می‌شوند. به منظور مفهوم سازی و درمان کاملتر بیماران مبتلا به اختلال شخصیت، شناخت درمانی متمرکز بر طرحواره‌ها به وسیله یانگ^۲ (بریکر، یانگ و فلانگان، ۱۹۹۳، یانگ، ۱۹۹۰) پایه‌گذاری شد.

ضرورت طرح مسئله از آنجا آغاز می‌شود که به نظر می‌رسد نظریه‌های مربوط به شبکه‌های معنایی و گزاره‌ای (کالینز و کوئیلیان، ۱۹۶۹، به نقل از کوهن، ۱۹۸۵) با وجود آن که در مواردی تبیین قانع کننده و جالبی درباره تشکیل مفاهیم به دست می‌دادند، مخصوصاً با ارائه ساز و کارهای گره واره^۳ و روابط فعال سازی اطلاعات مربوط به یکی مسئله را توضیح می‌دادند (کوهن، ۱۹۷۷، مارتین

¹ Functional Fixedness

² Young

³ Node

فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ (SQ-SF) ...

دیل، ۱۹۹۱)، اما در ارایه مدلی در سطح بالاتر از معانی اختصاص کلمه و در سطح ساختارهای عالی شناخت دچار اشکال می‌شدند.

شناخت درمانی متمرکز بر طرحواره‌های یانگ (۱۹۹۴) شامل ارزیابی طرحواره‌ها با یک روتکسل درمانی است. یانگ معتقد است که طرحواره الگوی ثابت و دراز مدتی است که در دوران کودکی به وجود آمده تا زندگی بزرگسالی نیز ادامه یافته است. ما از طریق این طرحواره‌ها به جهان نگاه می‌کنیم، طرحواره‌ها باورها و احساسات مهمی در مورد خود و محیط می‌باشند که افراد آنها را بدون چون و چرا پذیرفته‌اند، آنها خود تداوم بخشند و در برابر تغییر مقاومت زیادی نشان می‌دهند.

از آنجا که اولین گام جهت درمان بیماری‌ها و مشکلات روانی شناخت و ارزیابی دقیق ویژگی‌های شخصیتی برای کمک به افرادی است که دارای مشکلات و تعارض هستند و با توجه به فراگیری و شیوع اختلالات روانی و از طرفی هزینه‌های مالی برای جامعه اهداف تحقیق عبارتند از:

۱- دستیابی به یک وسیله عینی معتبر و روا برای تشخیص طرحواره‌های ناسازگار اولیه بین دانشجویان.

۲- ارزیابی ساختار عاملی فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ در بین دانشجویان.

۳- مقایسه انواع مختلف طرحواره‌ها بین دانشجویان دختر و پسر.

فرضیه‌ها یا پرسش‌های تحقیق: متناسب با اهداف مطرح شده در بخش قبلی و به منظور دستیابی به اهداف مورد نظر سوال‌های اساسی پژوهش به شرح ذیل می‌باشد:

۱- ساختار عاملی فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ در بین دانشجویان ایرانی چگونه است؟

۲- آیا فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ از روایی و پایایی قابل قبولی در بین دانشجویان ایرانی برخوردار است؟

۳- آیا ساختار عاملی به دست آمده در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کاشمر مطابق با ساختار عاملی به دست آمده توسط یانگ و همکاران (۱۹۹۸)، ولبرن و همکاران (۲۰۰۲)، و آهی (۱۳۸۳) است؟

۴- آیا بین دانشجویان در نوع طرحواره‌های خرده مقیاسهای SQ-SF با توجه به جنس تفاوت وجود دارد؟

از جمله تحقیقات انجام شده در این زمینه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

شناخت درمانی متمرکز بر طرحواره‌ها به وسیله یانگ (بریکر، یانگ و فلانگان، ۱۹۹۳، یانگ، ۱۹۹۰) پایه‌گذاری شد، یانگ در چاپ اخیر کتاب خود با عنوان شناخت درمانی برای اختلالات شخصیت: رویکرد متمرکز بر طرحواره‌ها (۱۹۹۹) هجده طرحواره را در پنج زمینه کلی که بر اساس نیازهای کودک در دوران تحول مفهوم سازی شده‌اند را فهرست می‌کند. نسخه اصلی پرسشنامه طرحواره‌ها توسط یانگ و ویراون (۱۹۹۴) برای اندازه‌گیری ۱۶ طرحواره ناسازگار اولیه با ۲۰۵ آیتم ساخته شد.

تحقیقی با عنوان پرسشنامه طرحواره‌ها: بررسی ویژگی‌های روانسنجی و ساختار سلسله مراتبی طرحواره‌های ناسازگار اولیه توسط یانگ و همکاران (۱۹۹۵) بر روی یک نمونه آمریکایی (۱۵۶۴) انجام شد. این مطالعه با استفاده از فرم بلند پرسشنامه (۲۰۵ آیتم) و در سه بخش صورت گرفت. در این مطالعه ۱۷ عامل از جمله ۱۵ عامل فرض شده توسط یانگ (۱۹۹۱) با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی ظاهر شد. تحقیقی دیگر با عنوان فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ: تحلیل عاملی و رابطه بین طرحواره‌ها و نشانگان توسط ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) بر روی یک نمونه ۲۰۳ نفری از بیماران ارجاعی به برنامه درمانی صورت گرفت.

فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ (SQ-SF) ...
نتایج تحلیل عاملی از ساختار درونی فرض شده توسط یانگ (۱۹۹۸، ۱۵ طرحواره) حمایت کرد. تحقیقی با عنوان هنجاریابی فرم کوتاه طرحواره یانگ (SQ-SF) بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳، توسط آهی (۱۳۸۳) صورت گرفت. در این تحقیق که با استفاده از یک نمونه (۳۸۷) از دانشجویان دانشگاه‌های تهران انجام شد، ۱۲ عامل از ۱۵ عامل فرض شده توسط یانگ (۱۹۹۸) ظاهر شد، ضرایب پایایی به دست آمده در این پژوهش برای ۱۲ خرده مقیاس در دامنه‌ای بین ۰/۷۱ تا ۰/۹۰ قرار گرفت که نشان دهنده همسانی درونی بالا برای ۱۲ خرده مقیاس می‌باشد.

روش

با توجه به اهمیت این پژوهش که هنجاریابی فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ است این پژوهش از نوع توصیفی محسوب می‌شود. جامعه آماری در این پژوهش عبارت است از کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر که در سال تحصیلی ۸۷-۸۶ مشغول به تحصیل می‌باشند. تعداد اعضای نمونه این پژوهش ۸۰۰ نفر بود.

نمونه‌گیری به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای صورت گرفت، به این صورت که در اولین مرحله لیست رشته‌های مختلف تهیه شده، بعد از لیست تهیه شده به صورت تصادفی چندرشته انتخاب و در نهایت از هر رشته سه کلاس به صورت تصادفی برگزیده شد.

ابزار گردآوری داده‌ها: ۱- فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ (SQ-SF): زیر مجموعه‌ای با ۷۵ آیتم از ۲۰۵ آیتم نسخه اصلی در سال ۱۹۹۸ توسط یانگ برای اندازه‌گیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه ساخته شد. این پرسشنامه توسط آهی ۱۳۸۳ بر روی یک جمعیت دانشجویی هنجاریابی که نتایج آن در بالا گزارش شد.

۲-R-90-SCL: پرسشنامه خود گزارش دهی ۹۰ سوالی است، هر آیتم بر روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت از صفر تا ۴ درجه‌بندی می‌شود، روایی و پایایی این پرسشنامه در تحقیقات متعددی تأیید شده است.

۳- پرسشنامه افسردگی بک (BDI): یک پرسشنامه خود گزارش دهی ۲۱ سؤالی است، هر آیتم بر روی یک مقیاس ۴ درجه‌ای از نوع لیکرت از صفر تا ۳ درجه‌بندی می‌شود، روایی و پایایی این پرسشنامه در بسیاری از تحقیقات در داخل کشور تأیید شده است.

۴- مقیاس نگرشهای ناکارآمد (DAS): یک پرسشنامه خود گزارش دهی ۴۰ سؤالی است، هر آیتم بر روی یک مقیاس ۷ درجه‌ای از نوع لیکرت از یک تا ۷ درجه‌بندی می‌شود. این پرسشنامه توسط گودرزی (۱۳۸۳) بر روی یک نمونه دانشجویان دانشگاه‌های تهران هنجار و روایی و پایایی قابل قبولی برای آن گزارش شده است.

۵- مقیاس عاطفه مثبت و منفی (PANAS): یک پرسشنامه خودسنجی ۲۰ سؤالی است، آیتمها روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت از ۱ تا ۵ درجه‌بندی می‌شود، روایی و پایایی این ابزار در تحقیقی که توسط دژکام و همکاران (۱۳۸۴) انجام گرفت در حد مطلوب گزارش شده است.

۶- پرسشنامه عزت نفس استرنبرگ (SEQ): یک ابزار خود گزارش دهی ۱۰ آیتمی است، هر آیتم بر روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت از یک تا ۵ درجه‌بندی می‌شود.

بعد این که پرسشنامه‌ها جمع‌آوری شد: آمار توصیفی برای توصیف مشخصاتی همچون سن و جنس، رشته تحصیلی و .. گروه‌های مختلف، ضریب پایایی پرسشنامه از طریق فرمول ضریب آلفای کرنباخ و روش بازآمایی، روایی و ساختار عاملی پرسشنامه از طریق روایی ملاک و روش تحلیل عاملی اکتشافی ریال تعیین تفاوت‌های دانشجویان دختر و پسر در خرده مقیاسهای پرسشنامه تحلیل

فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ (SQ-SF) ...
 واریانس با اندازه گیری مکرر و برای کشف رابطه بین خرده مقیاس‌های SQ-SF با SCL-90-R، پرسشنامه DAS، پرسشنامه افسردگی بک BDI، مقیاس عاطفه مثبت و منفی PANAS، و پرسشنامه عزت نفس استرنبرگ SEQ روش تحلیل رگرسیون چند متغیری و ضریب همبستگی به کار رفت.

یافته‌ها

پس از جمع‌آوری اطلاعات، ابتدا از شاخصهای آمار توصیفی برای بررسی مشخصات فردی آزمودنی‌ها استفاده شد. از مجموع ۸۰۰ پرسشنامه‌ای که بین دانشجویان توزیع شد، ۶۹۵ پرسشنامه عودت داده شد. پس از بررسی پرسشنامه‌ها، پرسشنامه‌هایی که بیش از ۱۰ درصد آیت‌ها را بدون پاسخ گذاشته بودند از تحلیل حذف و بررسی با ۵۹۳ پرسشنامه ادامه یافت. از این تعداد ۲۲۲ نفر (۳۷/۴۴ درصد) را مرد تشکیل داد.

جدول ۱ توزیع افراد مورد بررسی به تفکیک جنس

جنس	فراوانی	درصد
زن	۲۲۲	۳۷/۴۴
مرد	۳۷۱	۶۲/۵۶
کل	۵۹۳	٪۱۰۰

بخش دوم: بخش دوم این فصل به پاسخگویی سؤالات پژوهشی اختصاص دارد. در این بخش تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت پاسخگویی به سؤالات پژوهش مورد بررسی قرار گرفت.
 ۱- ساختار عاملی فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ در بین دانشجویان ایرانی چگونه است؟

جهت پاسخگویی به این سؤال، پاسخهای افراد مورد بررسی به ۷۵ آیتم پرسشنامه مورد تحلیل عاملی قرار گرفت که نتایج آن در ذیل ارایه می‌گردد. ابتدا جهت بررسی مناسبت و کفایت نمونه جهت انجام تحلیل عاملی آزمون کرویت بارتلت و آزمون KOM بر روی داده‌ها انجام شد. بر اساس اطلاعات جدول ۲ مقدار KOM در نمونه مورد بررسی (۰/۸۰۷) می‌باشد. طبق نظر کیسر و سرنی وقتی مقدار KOM بزرگتر از ۰/۶ باشد، به راحتی می‌توان تحلیل عاملی انجام داد. همچنین آزمون بارتلت نشان داد که ماتریس همبستگی دارای اطلاعات معنی دار می‌باشد و شرایط لازم جهت تحلیل عاملی وجود دارد.

جدول ۲ نتایج آزمون کرویت بارتلت و KOM جهت تعیین کفایت و مناسبت داده‌ها جهت تحلیل عاملی

Kaiser-Olkin Measure of sampling adequency	۰/۸۰۷
Bertletts test of Approx chi-squre	۳۰۴۳۵/۳۷
Sphericity df	۲۷۷۵
sig	۰/۰۰۰

با توجه به این که نتایج آزمون بارتلت مناسبت نمونه را جهت تحلیل عاملی تأیید نمود، تحلیل عاملی با روش مؤلفه‌های اصلی بر روی داده‌های حاصل از پاسخهای نمونه مورد بررسی ۵۹۳ نفر به ۷۵ آیتم پرسشنامه طرحواره یانگ (SQ-SF) انجام شد و ۲۱ عامل با مقادیر ارزشهای بالاتر از یک مشخص شد. با توجه به تعداد زیاد عاملها با ارزش ویژه بالاتر از یک و با مراجعه به نمودار لسکری تحلیل عوامل پرسشنامه با ۱۱ عامل که روی همرفته ۵۷/۰۶ درصد از واریانس کل آزمون را تبیین می‌کند، ادامه یافت. تحلیل عوامل داده‌ها پس از ۶۰ چرخش (از نوع واریماکس) به بهترین ساختار عاملی رسید (جدول ۳)

فره کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) ...

طبق نتایج جدول: عامل اول با ارزش عاملی برابر با $Eig=18/80$ و 17 آیتم 25/07 درصد از واریانس، عامل دوم با ارزش عاملی برابر با $Eig=3/99$ و 5 آیتم 5/32 درصد از واریانس، عامل سوم با ارزش عاملی برابر با $Eig=3/38$ و 5 آیتم 4/50 درصد از واریانس، عامل چهارم با ارزش عاملی برابر با $Eig=2/85$ و 5 آیتم 3/80 درصد از واریانس، عامل پنجم با ارزش عاملی برابر با $Eig=2/34$ و 8 آیتم 3/12 درصد از واریانس، عامل ششم با ارزش عاملی برابر با $Eig=2/20$ و 3 آیتم 2/94 درصد از واریانس، عامل هفتم با ارزش عاملی برابر با $Eig=2/08$ و 5 آیتم 2/78 درصد از واریانس، عامل هشتم با ارزش عاملی برابر با $Eig=1/95$ و 5 آیتم 2/47 درصد از واریانس را، عامل نهم با ارزش عاملی برابر با $Eig=1/71$ و 5 آیتم 2/28 درصد از واریانس و عامل یازدهم با ارزش عاملی برابر با $Eig=1/59$ و 4 آیتم 2/12 درصد از واریانس را تبیین کرد (شماره آیت‌های مربوط به هر عامل در جدول 2 ارائه شده است).

سؤالات 14، 15، 30، 33، 36، 43، 48، 51، 53، روی هیچ یک از عوامل

نامبرده قرار نگرفتند.

جدول ۳ عوامل پرفروش یافته

سؤالات	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
VAR.....۱		۰۷۶۷									
VAR.....۲		۰۷۳۴									
VAR.....۳		۰۴۹۶									
VAR.....۴		۰۶۲۰									
VAR.....۵		۰۷۹۹									
VAR.....۶						۰۷۶۳					
VAR.....۷						۰۷۶۷					
VAR.....۸						۰۷۰۱					
VAR.....۹						۰۳۱۹					
VAR.....۱۰						۰۳۱۵					
VAR.....۱۱					۰۴۴۵						
VAR.....۱۲					۰۴۱۸						
VAR.....۱۳					۰۴۱۹						
VAR.....۱۴					۰۳۷۲						
VAR.....۱۵			۰۴۴۸								
VAR.....۱۶			۰۵۳۰								
VAR.....۱۷			۰۸۵۳								
			۰۶۶۷								
			۰۷۵۱								
	۰۴۲۷										
	۰۵۰۱										
	۰۲۸۰										
	۰۴۰۱										
	۰۷۷۶										
	۰۷۷۸										
	۰۸۲۲										
	۰۷۰۷										
	۰۷۹۴										
	۰۷۱۲										
	۰۴۲۹										
	۰۵۰۸										
	۰۶۲۸										
					۰۵۷۰						

نامگذاری عوامل بدست آمده: نامگذاری عوامل به دست آمده با توجه به محتوای سؤالات هر عامل و مقایسه سؤالات به دست آمده در این پژوهش برای هر عامل با سؤالات به دست آمده برای هر عامل در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲، عوامل ۱۵ گانه پرسشنامه اصلی) و پژوهش آهی (۱۳۸۳) صورت گرفت. عامل اول نقص، ناکامی، اطاعت، (Defectiveness-Failure- (Dependency-Subjugation)، عامل دوم محرومیت هیجانی (Emotional Deprivation)، عامل سوم انزوای اجتماعی (Social Alienation)، عامل چهارم محرومیت هیجانی (Emotional Inhibition)، عامل پنجم بی‌اعتمادی - آسیب‌پذیری (Mistrust - Vulnerability)، عامل ششم خود گذشتگی (Self-Sacrifice)، عامل هفتم رهاشدگی (Abandonment)، عامل هشتم خود تحول نیافته، عامل نهم استحقاق (Entitlement)، عامل دهم معیارهای سرسختانه (Unrelenting Standards)، و عامل یازدهم خود انطباطی ناکافی (Insufficient Self-Control) نام گذاری شد.

آیا فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ از روایی و پایایی قابل قبولی در بین دانشجویان ایرانی برخوردار است؟ جهت برآورد پایایی با استفاده از روش بازآزمایی، فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ در دو نوبت با فاصله زمانی سه هفته بین ۳۵ آزمودنی اجرا شد و سپس ضریب همبستگی پیرسون بین نمرات حاصل از دوبار اجرای آزمون، محاسبه شد. ضرایب همبستگی به دست آمده برای عامل اول برابر با ۰/۸۷، عامل دوم برابر با ۰/۸۰، عامل سوم برابر با ۰/۷۵، عامل چهارم برابر با ۰/۷۶، عامل پنجم برابر با ۰/۸۰، عامل ششم برابر با ۰/۶۷، عامل هفتم برابر با ۰/۷۴، عامل هشتم برابر با ۰/۷۰، عامل نهم برابر با ۰/۶۶، عامل دهم برابر با ۰/۶۵ و برای عامل یازدهم برابر با ۰/۶۰ محاسبه شد. همه ضرایب همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار بود.

فره کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) ...

به منظور برآورد پایایی آزمون از طریق همسانی درونی از روش ضریب آلفای کرانباخ استفاده شده است. میزان آلفای کرانباخ کل محاسبه شده با ۷۵ آیتم برابر با ۰/۹۴ ، برای عامل اول برابر با $\alpha=0/93$ ، برای عامل دوم برابر با $\alpha=0/82$ ، برای عامل سوم برابر با $\alpha=0/79$ ، برای عامل چهارم برابر با $\alpha=0/76$ ، برای عامل پنجم برابر با $\alpha=0/82$ ، برای عامل ششم برابر با $\alpha=0/71$ ، برای عامل هفتم برابر با $\alpha=0/78$ ، برای عامل هشتم برابر با $\alpha=0/72$ ، برای عامل نهم برابر با $\alpha=0/77$ ، برای عامل دهم برابر با $\alpha=0/70$ ، برای عامل یازدهم برابر با ۰/۶۵ محاسبه شد. ضرایب همسانی درونی در دامنه ۰/۶۵ تا ۰/۹۲ نشان دهنده همسانی درونی بالای خرده مقیاسهای SQ-SF است.

ضرایب آلفای به دست آمده در این پژوهش در مقایسه با ضرایب آلفای به دست آمده برای ۱۵ خرده مقیاس SQ-SF در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) در دامنه پایین‌تری قرار دارد.

روایی واگرا و همگرایی SQ-SF در ارتباط با سازه‌های مفهومی نظیر عزت نفس، درماندگی‌های روانشناختی، اختلالات شخصیتی و نگرشهای ناکارآمد مرتبط با افسردگی بررسی شد. همانگونه که در جدول ۴ مشاهده می‌گردد ، همبستگی معنی داری بین SQ-SF و متغیرهای معیار انتخاب شده وجود داشت. همبستگی‌های به دست آمده در این پژوهش در مقایسه با همبستگی‌های مشابه در پژوهش یانگ و همکاران (۱۹۹۵) و پژوهش کلاسر و همکاران (۲۰۰۲) در سطح مطلوب‌تری قرار گرفتند.

جدول ۴، ضریب همبستگی بین SQ-SF و فرده مقیاس‌های

DAS, PENAS-PA, PENAS-NA, SEQ, BDI, SCL-۹۰-R

متغیر	SQ-SF	
	پژوهش حاضر	یانگ (۱۹۹۵)
	همبستگی	همبستگی
عزت نفس روزنبرگ (SEQ)	۰/۳۲	-۰/۲۶
افسردگی بک (BID)	۰/۴۲	۰/۵۹
مقیاس نگرش‌های ناکارآمد (DAS)	۰/۵۵	۰/۶۰
مقیاس عاطفه مثبت (PNAS-PA)	-۰/۲۳	۰/۲۵
مقیاس عاطفه منفی (PNAS-NA)	۰/۵۹	۰/۴۰
پرخاشگری (HOS)	۰/۵۷	....
اضطراب (ANX)	۰/۶۵	۰/۴۷
وسواس (OC)	۰/۵۷	....
حساسیت بین فردی (IS)	۰/۶۰	....
شکایات جسمانی (SOM)	۰/۶۰	....
روان پریشی (PSY)	۰/۶۳	....
تصورات پارانوییدی (PAR)	۰/۶۴	....
افسردگی (DEP)	۰/۶۰	۰/۶۳
ترس مرضی (PHOB)	۰/۵۰	....
معیار کلی علایم مرضی (GSI)	۰/۶۶	۰/۶۷

با توجه به جدول تمامی متغیرهای معیار انتخاب شده با نمره SQ-SF به طور معنی داری همبسته هستند. ($P < ۰/۰۵$ ، $P < ۰/۰۱$).

تحلیل رگرسیون گام به گام جداگانه برای کشف رابطه خرده مقیاس‌های SQ-SF و خرده مقیاس‌های SCL-۹۰-R، پرسشنامه BDI، SEQ، PENAS، PENAS-PA اجرا شد.

تحلیل رگرسیون با استفاده از معیار کلی علایم مرضی به عنوان متغیر وابسته جدول T نشان داد که خرده مقیاس‌های SQ-SF، ۵۷ درصد از واریانس

فرد کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) ...
 GSI را پیش بینی می‌کند، خرده مقیاس نقص، ناکامی، وابستگی، اطاعت و خرده مقیاس خودانطباقی ناکافی پیش بینی کننده‌های معیار کلی علایم مرضی بودند.

جدول ۴ نتایج تحلیل رگرسیون با GSI به عنوان متغیر وابسته

عامل	R	R2	T	Sig
نقص، ناکامی، وابستگی، اطاعت	۰/۷۲	۰/۵۲	۸/۳۶	۰/۰۰۳
خودانطباقی ناکافی	۰/۷۶	۰/۵۷	۲/۹۵	۰/۰۰۴

تحلیل رگرسیون با استفاده از مقیاس افسردگی بک (BDI) به عنوان متغیر وابسته جدول ۵ نشان داد که خرده مقیاسهای SQ-SF، ۳۵ درصد از واریانس افسردگی را پیش بینی می‌کند، خرده مقیاس انزوای اجتماعی پیش بینی کننده افسردگی بود.

جدول ۵ نتایج تحلیل رگرسیون با افسردگی به عنوان متغیر وابسته

عامل	R	R2	T	Sig
انزوای اجتماعی	۰/۶۰	۰/۳۵	۷/۴۴	۰/۰۱

تحلیل رگرسیون سوم با استفاده از مقیاس عزت نفس استرنبرگ (SEQ) به عنوان متغیر وابسته جدول ۶ نشان داد که خرده مقیاسهای SQ-SF، ۲۵ درصد از واریانس عزت نفس را پیش بینی می‌کند، دو خرده مقیاس نقص، ناکامی، وابستگی، اطاعت، و بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری پیش بینی کننده‌های عزت نفس بودند.

جدول ۶ نتایج تملیل رگرسیون با عزت نفس به عنوان متغیر وابسته

Sig	T	R2	R	عامل
۰/۰۰۰	-۴/۲۵	۰/۲۱	۰/۴۷	نقص، ناکامی، وابستگی، اطاعت
۰/۰۰۰	-۴/۶۱	۰/۲۵	۰/۵۲	بی‌اعتمادی - آسیب پذیری

تحلیل رگرسیون چهارم با استفاده از خرده مقیاس اضطراب R-۹۰- به عنوان متغیر وابسته جدول ۷ نشان داد که خرده مقیاسهای SQ-SF، ۵۵ درصد از واریانس اضطراب را پیش بینی می‌کند. دو خرده مقیاس بی اعتمادی، آسیب‌پذیری و خود انطباطی ناکافی پیش بینی کننده‌های اضطراب بودند.

جدول ۷ نتایج تملیل رگرسیون با اضطراب به عنوان متغیر وابسته

Sig	T	R2	R	عامل
۰/۰۰۰	۷/۹۲	۰/۴۹	۰/۷۰	بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری
۰/۰۰۰	۲/۹۴	۰/۵۵	۰/۷۵	خود انطباطی ناکافی

تحلیل رگرسیون پنجم با استفاده از خرده مقیاس پارانویا SCL-۹۰-R به عنوان متغیر وابسته جدول ۸ نشان داد که خرده مقیاسهای SQ-SF، ۶۰ درصد از واریانس پارانویا را پیش بینی می‌کند. چهار خرده مقیاس بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه و بیگانگی اجتماعی پیش‌بینی کننده‌های پارانویا بودند.

جدول ۸ نتایج تملیل رگرسیون با پارانویا به عنوان متغیر وابسته

Sig	T	R2	R	عامل
۰/۰۰۰	۸/۶۱	۰/۵۰	۰/۷۰	بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری
۰/۰۱	۲/۵۰	۰/۵۷	۰/۷۶	بازداری هیجانی
۰/۰۳	۲/۱۵	۰/۵۹	۰/۷۸	معیارهای سرسختانه
۰/۰۳	۲/۱۶	۰/۶۲	۰/۸۰	بیگانگی اجتماعی

فره کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) ...

تحلیل رگرسیون ششم با استفاده از خرده مقیاس افسردگی SCL-90-R

به عنوان متغیر وابسته جدول ۹ نشان داد که خرده مقیاسهای SQ-SF، ۰/۴۷ درصد از واریانس افسردگی را پیش بینی می‌کند. دو خرده مقیاس بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری و خودانطباطی ناکافی پیش بینی کننده‌های افسردگی بودند.

جدول ۹ نتایج تحلیل رگرسیون با افسردگی به عنوان متغیر وابسته

عامل	R	R2	T	Sig
بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری	۰/۶۶	۰/۴۳	۷/۰۰	۰/۰۰۰
خودانطباطی ناکافی	۰/۷۰	۰/۴۷	۲/۵۰	۰/۰۱

تحلیل رگرسیون هفتم با استفاده از خرده مقیاس عاطفه مثبت R-90-

SCL به عنوان متغیر وابسته جدول ۱۰ نشان داد که خرده مقیاسهای SQ-SF، ۰/۳۹ درصد از واریانس عاطفه مثبت را پیش بینی می‌کند. چهار خرده مقیاس بازداری هیجانی، خودانطباطی ناکافی، بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری و بیگانگی اجتماعی پیش بینی کننده های عاطفه مثبت بودند.

جدول ۱۰ نتایج تحلیل رگرسیون با عاطفه مثبت به عنوان متغیر وابسته

عامل	R	R2	T	Sig
بازداری هیجانی	۴/۴۴	۰/۱۸	-۳/۹۰	۰/۰۰
خودانطباطی ناکافی	۰/۵۱	۰/۲۳	-۲/۳۰	۰/۰۲
بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری	۰/۵۹	۰/۳۱	۲/۸۸	۰/۰۰۵
بیگانگی اجتماعی	۰/۶۵	۰/۳۹	-۲/۸۹	۰/۰۰۵

تحلیل رگرسیون هشتم با استفاده از خرده مقیاس عاطفه منفی R-90-

SCL به عنوان متغیر وابسته جدول ۱۱ نشان داد که خرده مقیاسهای SQ-SF، ۰/۳۵ درصد از واریانس عاطفه منفی را پیش بینی می‌کند. دو خرده مقیاس

بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری، خودانضباطی ناکافی پیش‌بینی‌کننده‌های عاطفی منفی بودند.

جدول ۱۱ نتایج تحلیل رگرسیون با عاطفه منفی به عنوان متغیر وابسته

عامل	R	R2	T	Sig
با اعتمادی، آسیب‌پذیری	۰/۵۵	۰/۲۹	۵/۲۰	۰/۰۰۰
خودانضباطی ناکافی	۰/۶۱	۰/۳۵	۲/۵۶	۰/۰۱

تحلیل رگرسیون هشتم با استفاده از خرده‌مقیاس نگرشهای ناکارآمد R-۹۰ SCL به عنوان متغیر وابسته جدول ۱۲ نشان داد که خرده‌مقیاسهای SQ-SF، ۰/۴۵ درصد از واریانس عاطفه منفی را پیش‌بینی می‌کند. دو خرده‌مقیاس نقص، ناکامی، وابستگی، اطاعت و خودانضباطی ناکافی پیش‌بینی‌کننده‌های نگرشهای ناکارآمد بودند.

جدول ۱۲ نتایج تحلیل رگرسیون با مقیاس نگرشهای ناکارآمد به عنوان متغیر وابسته

عامل	R	R2	T	Sig
نقص، ناکامی، وابستگی، اطاعت	۰/۶۵	۰/۴۲	۴/۲۰	۰/۰۰۰
خودانضباطی ناکافی	۰/۶۹	۰/۴۵	۳/۵۶	۰/۰۰۰

همان‌گونه که نتایج تحلیل عاملی نشان داد بررسی ساختار عاملی پرسشنامه طرحواره‌ها (SQ-SF) منجر به استخراج ۱۱ عامل شد.

مطابقت بالا بین ساختار نظری خرده‌مقیاسها و نتایج عاملی روایی‌سازه پرسشنامه (SQ-SF) را تأیید نمود. با توجه به نتایج حاصله مشخص شد که طرحواره بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری پیش‌بینی‌کننده مهم اضطراب به شمار می‌آید. با این وجود طرحواره خودانضباطی ناکافی از پیش‌بینی‌کننده‌های اضطراب به شمار آمد. طرحواره‌هایی که بیشتر افسردگی را منعکس کردند

فره کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) ...
انزوای اجتماعی (پرسشنامه افسردگی یک)، خودانطباطی ناکافی و بی اعتمادی،
آسیب پذیری (افسردگی در SCL-90-R) بودند.

همچنین با توجه به نتایج حاصله طرحواره بی‌اعتمادی - آسیب پذیری
بیش بینی کننده واریانس در پارنویا بود. بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه
و بیگانگی اجتماعی از دیگر پیش بینی کننده‌های واریانس در پارنویا بودند.
طرحواره بی‌اعتمادی، آسیب پذیری پیش بینی کننده واریانس در اضطراب
و پارنویا بد و نه افسردگی و بنابراین شواهدی برای روایی واگرای آن خرده
مقیاس فراهم می‌کند.

سؤال ۳: آیا ساختار عاملی به دست آمده SQ-SF در بین دانشجویان
مطابق با ساختار عاملی به دست آمده توسط ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و آهی
(۱۳۸۳) است؟

تحلیل عاملی پرسشنامه یانگ (SQ-SF) با نمونه کانادایی (ولبرن و
همکاران، ۲۰۰۲) ۱۵ طرحواره پیشنهادی یانگ (۱۹۹۸) و آهی (۱۳۸۳) ۱۲
طرحواره را تأیید کرد. این طرحواره‌ها عبارتند از:

۱- شکست، ۲- خودانطباطی ناکافی ۳- رهاشدگی، ۴- بی‌اعتمادی بدرفتاری،
۵- محرومیت هیجانی ۶- از خود گذشتگی ۷- خود تحول نیافته/گرفتار، ۸- بیگانگی
اجتماعی ۹- بازداری هیجانی ۱۰- معیارهای سرسختانه ۱۱- وابستگی ۱۲-
نقص/شرم ۱۳- استحقاق ۱۴- اطاعت ۱۵- آسیب پذیری نسبت به ضرر.
در این پژوهش ۱۱ عامل به دست آمد: عامل اول نقص-ناکامی-وابستگی-
اطاعت (Defectiveness - Failure - Dependency - Subjugation) متفاوت
با عوامل به دست آمده در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و تا حدودی شبیه به
عامل اول به دست آمده (نقص-ناکامی-وابستگی) در مطالعه آهی (۱۳۸۳) است.

عامل دوم محرومیت هیجانی (Emotional Deprivation) دقیقاً مشابه با عامل محرومیت هیجانی به دست آمده در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و آهی (۱۳۸۳) است.

عامل سوم انزوای اجتماعی (Social Alienation) دقیقاً مشابه با عامل انزوای اجتماعی به دست آمده در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) است. این عامل در پژوهش آهی (۱۳۸۳) ظاهر نشد.

عامل چهارم محرومیت هیجانی (Emotional Inhibition) دقیقاً مشابه با عامل محرومیت هیجانی در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و پژوهش آهی (۱۳۸۳) است.

عامل پنجم بی‌اعتمادی- آسیب پذیری (Mistrust-Vulnerability) در پژوهش ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و پژوهش آهی (۱۳۸۳) به صورت جداگانه ظاهر شد.

عامل ششم خود گذشتگی (Self-Sacrifice) تقریباً مشابه با عامل از خودگذشتگی به دست آمده در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و پژوهش آهی (۱۳۸۳) است. سؤالات ۵۱ و ۵۳ در این پژوهش روی این عامل قرار نگرفتند.

عامل هفتم رهاشدگی (Abandonment) دقیقاً مشابه با عامل رهاشدگی به دست آمده در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و پژوهش آهی (۱۳۸۳) است. عامل هشتم خود تحول نیافته تقریباً مشابه با عامل از خود گذشتگی به دست آمده در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و پژوهش آهی (۱۳۸۳) است. سؤال ۴۳ در این پژوهش روی این عامل قرار نگرفت.

عامل نهم استحقاق (Entitlement) دقیقاً شبیه عامل استحقاق به دست آمده در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و پژوهش آهی (۱۳۸۳) است.

فرم کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) ...

عامل دهم معیارهای سرسختانه (Unrelenting Standards) دقیقاً مشابه با عامل معیارهای سرسختانه به دست آمده در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) و پژوهش آهی (۱۳۸۳) است.

عامل یازدهم خود انضباطی ناکافی (Insufficient Self - Control) مشابه با عامل خود انضباطی ناکافی در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) است. این عامل در پژوهش آهی (۱۳۸۳) این عامل به صورت ترکیبی ظاهر شد.

۴- آیا بین دانشجویان دختر و پسر در نوع طرحواره‌های خرد مقیاسهای SQ-SF تفاوت وجود دارد؟

به منظور بررسی تفاوت بین طرحواره‌های دانشجویان دختر و پسر در خرده مقیاسهای فرم کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) تحلیل واریانس (طرح مخلوط) استفاده شد. همانطور که در جدول ۱۳ مشاهده می‌شود بین دانشجویان دختر و پسر در خرده مقیاسهای نقص-ناکامی-وابستگی-اطاعات، بازداری هیجانی، از خودگذشتگی، رها شدگی و خود تحول نیافته تفاوت معنی دار در سطح آلفای $\alpha=0/01$ وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج جدول ۱۳ مشاهده می‌شود که بین دانشجویان دختر و پسر در خرده مقیاسهای محرومیت هیجانی، بیگانگی اجتماعی و خودانضباطی ناکافی تفاوت معنی دار در سطح آلفای $\alpha=0/05$ وجود دارد. به علاوه بر اساس نتایج جدول ۱۳ در خرده مقیاسهای بی‌اعتمادی-آسیب پذیری، استحقاق و معیارهای سرسختانه تفاوتی بین دانشجویان دختر و پسر مشاهده نشد. در تمام خرده مقیاسهای ذکر شده مردان نسبت به زنان نمرات بالاتری به دست آوردند. نتایج حاصل از این پژوهش متفاوت با نتایج به دست آمده توسط ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) می‌باشد. در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) زنان به طور معنی داری نمرات بالاتری را در طرحواره‌های از خود گذشتگی، شکست، رها شدگی، خود تحول نیافته/گرفتار، نقص/شرم و نمران پایین تری را در طرحواره اطاعت نسبت به مردان به دست

پژوهشنامه تربیتی

آوردند. نتایج حاصل از این پژوهش تا حد زیادی مشابه نتایج به دست آمده توسط آهی (۱۳۸۳) است.

جدول ۱۳ تحلیل واریانس تفاوت‌های جنسی در پرسشنامه SQ-SF

خرده مقیاسهای SQ-SF	F	Sig	مردان		زنان	
			M	SD	M	SD
عامل اول	۱۴/۹۸	۰/۰۰۰	۲/۲۲	۰/۹۲	۱/۹۱	۰/۸۴
عامل دوم	۴/۵۵	۰/۰۱۲	۲/۴۴	۲/۱۵	۱/۱۷	۱/۰۸
عامل سوم	۳/۸۶	۰/۰۲	۲/۲۹	۲/۰۴	۱/۰۰	۱/۰۷
عامل چهارم	۴/۶۹	۰/۰۱	۲/۶۸	۲/۴۶	۱/۰۸	۱/۲۳
عامل پنجم	۲/۹۲	۰/۰۵۴	۲/۴۶	۲/۲۸	۰/۹۱	۱/۱
عامل ششم	۱۰/۹۵	۰/۰۰۰	۳/۸۷	۳/۵۲	۱/۳۵	۱/۱
عامل هفتم	۸/۴۰	۰/۰۰	۳/۵۵	۳/۳۶	۱/۱۹	۱/۳۳
عامل هشتم	۸/۷۱	۰/۰۰	۲/۳۴	۲/۰۳	۱/۱۸	۰/۹۷
عامل نهم	۱/۳۳	۰/۲۶	۲/۱۱	۳/۰۸	۱/۰۵	۱/۱۶
عامل دهم	۰/۲۸	۰/۷۵	۳/۶۶	۳/۷	۱/۱۵	۱/۷۴
عامل یازدهم	۳/۹۶	۰/۰۱۹	۲/۳۳	۲/۲۳	۰/۹۷	۰/۹۸

بحث و نتیجه گیری

بعد از تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات در فصل چهارم، در این فصل به بحث و نتیجه گیری درباره نتایج به دست آمده پرداخته می‌شود.

برای این منظور ابتدا سؤالات پژوهشی بیان می‌شود و بر اساس این سؤالات بحث و نتیجه گیری نتایج پیگیری می‌شود.

بر اساس نتایج پژوهشی در پاسخ به سؤال اول مبنی بر این که ساختار عاملی فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ (SQ-SF) در بین دانشجویان ایرانی چگونه است؟ و با بررسی و تحلیل پاسخهای آزمودنی‌ها به ۷۵ آیتم پرسشنامه با

فرم کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) ...

استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی نتایج نشان داد که این پرسشنامه در نمونه مورد بررسی دارای ۱۱ عامل می‌باشد. این عوامل با توجه به محتوای سؤالات و مقایسه عوامل به دست آمده در این پژوهش با عوامل ۱۵ گانه پرسشنامه اصلی و پژوهش آهی (۱۳۸۳) به ترتیب زیر نامگذاری شد:

۱-نقص-ناکامی-وابستگی-اطاعت ۲-محرومیت هیجانی ۳-بیگانگی اجتماعی ۴-بازداری هیجانی ۵-بی اعتمادی-آسیب پذیری ۶-از خود گذشتگی ۷-رها شدگی ۸-خود تحول نیافته ۹-استحقاق ۱۰-معیارهای سرسختانه ۱۱-خودانضباطی ناکافی

سؤال ۲- آیا فرم کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) از روایی و

پایایی قابل قبولی در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران برخوردار است؟

در پژوهش حاضر از روش بازآزمایی و روش آلفای کرنباخ برای محاسبه پایایی پرسشنامه (SQ-SF) استفاده شد، با ثباترین خرده مقیاس در طول زمان وابستگی / شکست (۰/۸۳) بود و کمترین ضریب بازآزمایی برای خرده مقیاس بی‌اعتمادی / بدرفتاری (۰/۶۵) به دست آمد.

در ضرایب پایایی به روش آلفای کرنباخ میانگین ضرایب آلفای محاسبه شده برابر با ۰/۸۰ بود. بالاترین ضریب آلفا در مورد خرده مقیاس نقص-ناکامی-وابستگی-اطاعت (۰/۸۷) و کمترین ضریب آلفا برای خرده مقیاس خود انضباطی ناکافی ۰/۶۰ به دست آمد. ضرایب آلفای به دست آمده در مطالعه یانگ و همکاران (۱۹۹۵) برای ۱۳ خرده مقیاس SF در دامنه‌ای بین ۰/۸۳ تا ۰/۹۴ و در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) برای ۱۵ خرده مقیاس (SQ-SF) در دامنه‌ای بین ۰/۹۳-۰/۷۶ قرار داشت. ضرایب آلفای به دست آمده در این پژوهش در دامنه‌ای بین ۰/۸۷-۰/۶۰ قرار گرفت که نشان دهنده همسانی درونی نسبتاً بالایی برای ۱۱ خرده مقیاس (SQ-SF) می‌باشد. این ضرایب برای یک پرسشنامه شخصیت بسیار مناسب تشخیص داده شده‌اند.

برای بررسی روایی پرسشنامه (SQ-SF) از روایی ملاک (رابطه با BDI، SEQ، PENAS-PA، PENAS-NA و خرده مقیاسهای SCL-90-R) و روایی سازه استفاده شد. تحلیل رگرسیون و همبستگی برای کشف رابطه خرده مقیاسهای (SQ-SF) و متغیرهای معیار انتخاب شده اجرا شد با توجه به جدول ۹-۴ مشابه با مطالعه یانگ و همکاران (۱۹۹۵) و گلاسر و همکاران (۲۰۰۲)، بیشتر خرده مقیاسهای (SQ-SF) به طور معنی داری با متغیرهای معیار انتخاب شده همبسته بودند. ($P < 0/01$ و $P < 0/05$).

تحلیل رگرسیون چند متغیری برای بررسی رابطه بین خرده مقیاسهای (SQ-SF) و متغیرهای معیار انتخاب شده اجرا شد نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که خرده مقیاسهای (SQ-SF) بخشی از واریانس اضطراب (۴۲ درصد، $P < 0/001$ ، $R = 0/764$)، پارانویا (۳۷ درصد، $P < 0/001$ ، $R = 0/760$)، افسردگی (۳۳ درصد، $P < 0/001$ ، $R = 0/57$) و وسواس-اجباری (۴۰ درصد، $P < 0/001$ ، $R = 0/70$) را پیش بینی می‌کند.

نتایج روایی سازه پرسشنامه (SQ-SF) را تدبید و از این مسأله که چگونه طرحواره‌های شناختی می‌توانند با نشانگان روانشناختی خاص مرتبط باشند، حمایت کرد. مفهوم بالینی این یافته‌ها این است که تأیید الگوهای EMS به نظر می‌رسد علامتی برای ظهور بحران‌های عاطفی نظیر استرس، اضطراب، افسردگی و عاطفه منفی باشد.

سؤال ۳- آیا ساختار عاملی به دست آمده (SQ-SF) در بین دانشجویان ایرانی مطابقت با ساختار عاملی به دست آمده توسط ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) است؟

همانگونه که در فصل چهارم مشاهده شد با توجه به نتایج تحلیل عاملی، پرسشنامه مذکور در نمونه ایرانی ۱۱ عامل به دست داد و می‌توان گفت ساختار عاملی این پرسشنامه در نمونه مورد بررسی با نمونه مطالعه اصلی متفاوت است.

فره کوتاه پرسشنامه طرمواره یانگ (SQ-SF) ...

اگر چه نتایج پژوهش حاضر با نتایج به دست آمده توسط یانگ و همکاران (۱۹۹۵) و ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) تا حدی هماهنگ نیست، اما این نمی‌تواند اعتبار نتایج به دست آمده در این پژوهش را زیر سؤال ببرد.

یکی از دلایل تفاوت می‌تواند این باشد که مطالعه یانگ و همکاران (۱۹۹۵) و ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) بر روی نمونه بیمار انجام شد. طبق گفته یانگ (۱۹۹۵) اگر چه طرحواره‌های ناسازگار اولیه در جمعیت غیربالینی بر روی یک پیوستار شبیه آنچه در جمعیت بالینی است قرار می‌گیرد، اما در مقایسه با نمونه‌های بیمار سوگیری‌های شناختی کمتری ایجاد می‌کنند، در مطالعاتی که توسط اشمیت، جونیر، یانگ (۱۹۹۴) بر روی یک نمونه دانشجویی آمریکایی با استفاده از فرم بلند پرسشنامه طرحواره یانگ (SQ) صورت گرفت، ۴ طرحواره از ۱۶ طرحواره فرض شده توسط یانگ (۱۹۹۱) به صورت ترکیبی ظاهر شد: آیتمهای طرحواره ناخوشایندی اجتماعی بر روی طرحواره نقص / شرم بار گذاری شد. همچنین آیتمهای طرحواره بیگانگی اجتماعی بر روی طرحواره محرومیت هیجانی، آیتمهای طرحواره خود تحول نیافته/ گرفتار بر روی طرحواره خود انضباطی ناکافی و در نهایت آیتمهای طرحواره اطاعت بر روی طرحواره وابستگی بارگذاری شدند. تفاوت عمده بین نمونه بیمار و نمونه دانشجویی در این مطالعه این بود که طرحواره هایی که در نمونه دانشجویی به صورت ترکیبی ظاهر شد، در نمونه بیمار به صورت مستقل ظاهر شد. این نشان می‌دهد که طرحواره‌های بیماران تا اندازه‌ای متفاوت با طرحواره‌های افراد عادی است.

دلیل دیگر وجود تفاوت بین نتایج حاصل از این پژوهش با نتایج حاصل در پژوهش یانگ و همکاران (۱۹۹۵) و ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) می‌تواند تفاوت‌های فرهنگی باشد. تعدادی از سؤالات پرسشنامه به گونه‌ای طراحی شده که پاسخ دادن به آنها در فرهنگ‌هایی مانند آمریکا، کانادا، و ... به راحتی صورت می‌گیرد، در حالی که پاسخ دادن به سؤالاتی نظیر «مصرف مشروبات الکلی»،

سؤالات مربوط به «نظرخواهی درباره والدین و ...» که دارای بار منفی هستند در فرهنگ هایی شبیه به فرهنگ ما به دشواری صورت می‌گیرد.

نتایج پژوهش حاضر تا حدی زیادی هماهنگ با نتایج به دست آمده در پژوهش آهی (۱۳۸۳) است. شبیه پژوهش آهی (۱۳۸۳) عامل اول در این پژوهش به صورت ترکیبی ظاهر شد و تقریباً تمامی آیتم‌های عامل اول به دست آمده در پژوهش نام برده را داراست. به علاوه که در پژوهش حاضر آیتم‌های طرحواره اطاعت نیز بر روی عامل اول ظاهر شد.

و در نهایت طرحواره‌ها مطابق با پنج نیاز تحولی به پنج حیطه وسیع تقسیم می‌شوند و فرض بر این است که اگر این پنج نیاز تحولی در کودک از سوی والدین ارضا نشود طرحواره‌هایی که منجر به الگوهای بیماری زای زندگی می‌شوند گسترش می‌یابند (یانگ، تجدید نظر شده، ۱۹۹۸) این حوزه‌های پنج گانه با نیازهای هیجانی اساسی کودک مرتبط هستند. هر یک از این پنج حوزه شامل طبقه‌ای از طرحواره‌ها هستند که معرف یکی از مؤلفه‌های مهم نیازهای اصلی کودکی است. بنابراین با توجه به مطالب ذکر شده در فصل دوم ترکیب شدن طرحواره ناکامی و وابستگی و اطاعت به صورت یک عامل (با توجه به این که این دو طرحواره متعلق به حوزه «عملکرد و خودگردانی مختل هستند»، شاید بتواند دلیلی دیگر برای توجیه این تفاوت باشد.

سؤال ۴ آیا بین دانشجویان دختر و پسر در نوع طرحواره‌های خرده مقیاسهای SQ-SF تفاوت وجود دارد؟

نتایج تحلیل واریانس (طرح مخلوط) نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر در نوع طرحواره‌ها تفاوت وجود دارد. دانشجویان دختران در تمامی طرحواره‌های ذکر شده نمرات پایین‌تری را نسبت به دانشجویان پسر کسب کردند.

فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ (SQ-SF) ...

بنابراین یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج به دست آمده در تحقیق یانگ و همکاران (۱۹۹۵) و ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) هماهنگی نداشت.

یکی از دلایل وجود تفاوت بین طرحواره‌های دختران و پسران (بالا تر بودن میانگین نمرات طرحواره‌های پسران) می‌تواند این باشد که زنان در بروز احساسات پرخاشگرانه و بیمار گونه محتاط تر عمل می‌کنند و شاید سعی می‌کنند تا خود را بسیار بهتر از آنچه هستند، جلوه دهند در حالی که پسران با آزادی بیشتر احساسات خود را بیان می‌کنند. این در حالی است که اکثریت سؤالیهای مطرح شده در پرسشنامه‌های شخصیتی نشانگان بیماریها را ارزیابی می‌کنند با وجود تفاوت‌های مطرح شده، پژوهش حاضر نشان داد که فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ SQ-SF می‌تواند ابزار نوید بخش برای استفاده‌های پژوهشی و بالینی باشد. به ویژه این ابزار می‌تواند در پاسخ به این که چگونه مداخلات درمانی متفاوت می‌تواند از طریق هدف قرار دادن طرحواره‌های زیر بنایی خاص، نشانگان بیماری را تغییر دهد، سودمند باشد. جهت گیری‌های آشکار شده در این پژوهش ممکن است به عنوان توصیه‌هایی خاص برای مشاورانی که بر تغییر طرحواره متمرکز هستند، به ویژه با مراجعانی که نشانگان مرتبط با افسردگی و اضطراب را تجربه می‌کنند به کار رود. چنین اطلاعاتی ممکن است برای مشاورانی که تکنیک‌های تغییر و تفسیر طرحواره‌ها را بر می‌گزینند، سودمند باشد (بک، فریمن و همکاران، ۱۹۹۰، فریمن، داویدسون، ۱۹۹۷)

با این حال نیاز به پژوهش‌های بیشتر در این زمینه و به ویژه بررسی طرحواره‌های افراد بیمار و مقایسه با نمونه‌های غیر بالینی به شدت احساس می‌شود. امید این است که تحقیقات بیشتر در آینده رهگشای تنگناها و تفاوت‌های مطرح شده این پژوهش باشد.

محدودیت‌های پژوهش: ۱- عدم همخوانی بعضی از سؤالات مطرح شده در فرم اصلی پرسشنامه با فرهنگ جامعه ایران. ۲- عدم همکاری و بی‌دقتی بعضی از دانشجویان در پاسخ به سؤالات پرسشنامه.

پیشنهادات

با توجه به تفاوت‌های فرهنگی بین جامعه ایران و جوامع غربی پیشنهاد می‌شود که سؤالاتی که با فرهنگ جامعه ما همخوانی ندارد، حذف و سؤالات متناسب با فرهنگ جامعه ایران جایگزین شود.

این پژوهش بر روی یک جمعیت عادی (دانشجویان دانشگاه‌های تهران انجام شد، از آنجایی که ساختار عاملی این پرسشنامه بر روی جمعیت‌های بیمار در کشور کانادا، استرالیا و آمریکا بررسی شده است، پیشنهاد می‌گردد که هنجاریابی و بررسی ساختار عاملی این پرسشنامه بر روی جمعیت‌های بیمار نیز صورت گیرد.

این طرح با حمایت مالی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر انجام شد.

کتابنامه

- شکرکن، حسین، (۱۳۷۶)، فرآیند شناخت اجتماعی، فصلنامه حوزه و دانشگاه، شماره ۱.
- عبادی، غلام حسین و دلاور، علی و نجاریان، بهمن، (۱۳۸۲)، بررسی ساختار عاملی پرسشنامه شخصیت ۱۶ عاملی کتل فرم E (E-PF-۱۶) در شهر اهواز، مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، سال دهم شماره‌های ۱ و ۲، صص ۸۳-۱۰۰.
- کیمیایی، علی، (۱۳۸۲)، بررسی و مقایسه کارآمدی روشهای شناخت درمانی بک و تیزدل و تلفیق این روشها با یوگا درمانی در درمان افسردگی در شهر مشهد، پایان نامه دکترا، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
- مارتون، کیت، ترجمه قاسم زاده، حبیب‌الله، (۱۳۸۱)، راهنمای کاربردی در درمانهای اختلالات روانی، انتشارات ارجمند.
- نجاریان، بهمن، داوودی، ایران، (۱۳۸۰)، ساخت و اعتبار یابی مقیاس ۲۵ - SCL (فرم کوتاه شده SCL-۹۰-R)، مجله روانشناسی، سال پنجم، شماره ۲۰، ۱۴۹-۱۳۷.
- ویکی، جی، گلوهرسکی، ترجمه حمیدپور، حسن، (۱۳۸۰)، شناخت درمانی و سوء تفاهمات جاری، مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد، سال ششم، ۷۵-۸۲.
- یانگ، جعفری، ترجمه صاحبی، علی و حمیدپور، حسن، شناخت درمانی برای اختلالات شخصیت: رویکرد متمرکز بر طرحواره‌ها، زیر چاپ، انتشارات آگاه.
- Brotchie, J, Mayer, C, Coppelo, A, Kidney, R, Waller, G, (2004), Cognitive representation in alcohol and opiate abuse: The role of core beliefs, British journal of clinical psychology, 43, 337- 342.
- Glaser, A.B, Cambell, L, F, Calhoun, G, B, Bates, J, M, Petrocelli, J, V, (2002), The early maladaptive schema questionnaire – short

form: A construct validity study Measurement and evaluation in counseling and Development, 35- 1.

- Jovev. M, Jackson, J, H, (2004), early maladaptive schemas in personality disorder individual, journal of personality disorders, 18, 5, 467- 479.
- Simon, G , (2002). Cognitive behavior Therapy, A Guide for the practicing clinical Brunner – Routledge, New York.
- Turner, H, M, Rose, K, S, Cooper, M, J, (2004), parental bonding and eating disorder symptoms in adolescents: The mediating role of core belief. Eating Behaviors
- Waller, G, Meyer, C, Ohanion, V, (2001), Psychometric properties of the long and short versions of the young schema questionnaire: core beliefs among bulimic and comparison woman, Cognitive Therapy and Research, 25, 2, 137-147.
- Welburn, K, Coristine, M, Dagg, P, Pontefract, A, Jordan, SH, (2002), The schema questionnaire – short form: factor analysis and relationship between schemas and symptoms, Cognitive Therapy and Research, 26, 4, 519- 530.
- Anderson, K, Rieger, E, M, (2006), A comparison of maladaptive schemata in treatment-seeking obese adults and normal-weight control subjects, Journal of Psychosomatic Research, 60-3.
- Van den Bergh, H, van den Bout, J, J, (2005), Stability and discriminative power of the young schema-questionnaire in a dutch clinical versus non-clinical population, journal of Behavior therapy and Experimental psychiatry 36, 2, 129- 144.
- Ho Cho, S, Man Kwon, S, J, (2006), Factor structure and internal consistency of the Young Schema Questionnaire (short form) in Korean and Australian samples, Journal of Affective Disorders, 93, 1-3, 133- 140.
- Laura Hughes, M, Hamill, M, Van Gerko, K, M, (2006), the relationship between different levels of cognition and behavioural symptoms in the eating disorders eating behaviors, 7-2-125-133.
- Price, E, J, (2007), core beliefs in dieters and eating disordered women Eating Behaviors, 8, 1, 65- 72.